

NVWA Consumentenmonitor mei 2018

Onderzoek naar het vertrouwen van de consument
in de veiligheid van voedingsmiddelen

Nederlandse Voedsel- en
Warenautoriteit
*Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit*

Drs. M. Temminghoff
J. van Oirschot MSc
I. van der Velden MSc

Dongen, mei 2018

Inhoud

Samenvatting	3
Inleiding	5
1. Consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen.....	8
2. Consumentenvertrouwen in de veiligheid van verschillende productgroepen.....	11
3. Consumentenvertrouwen in informatie verstrekt door verschillende partijen	14
4. Consumentenvertrouwen in verschillende partijen	17
5. Waar maakt de consument zich zorgen over?	19
6. Bekendheid incidenten rond voedselveiligheid en vertrouwen	25

Samenvatting

In onderhavige rapportage worden de resultaten beschreven van de meting die in april 2018 is uitgevoerd in het kader van de Consumentenmonitor Voedselveiligheid. De vragenlijst is grotendeels identiek aan de vragenlijsten van de vorige metingen. De resultaten worden waar mogelijk vergeleken met de resultaten van eerdere metingen (2006 tot en met 2011 en 2013). Resultaten van de voorgaande meting in 2015 worden waar mogelijk direct vergeleken met de huidige resultaten. In 2018 hebben 3418 consumenten deelgenomen via een internet vragenlijst. De resultaten van dit onderzoek kunnen als volgt worden samengevat:

- Het consumentenvertrouwen in de veiligheid van **voedingsmiddelen** laat in de meting van 2018, in tegenstelling tot 2015, een stijging zien ten opzichte van de jaren 2013-2015. Het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen is daarmee nog niet helemaal terug op het niveau van 2011, maar er is in 2018 sprake van herstel.
- Het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen toonde zich vrij stabiel over de langere termijn. Vanaf 2009 was er sprake van een lichte toename in het consumentenvertrouwen, maar maakte men zich wel iets vaker zorgen. Er was in die jaren een vrij hoge mate van basisvertrouwen, maar tegelijkertijd leefden er onder consumenten zorgen ten aanzien van de veiligheid van voedingsmiddelen, voornamelijk aangewakkerd door voedselschandalen. Er kan gesteld worden dat er gedurende langere tijd een balans was tussen een bepaalde mate van zorgen onder consumenten en optimisme en tevredenheid over de veiligheid van voedingsmiddelen. In 2013 veranderde deze situatie en was er sprake van een flinke daling in het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen. Dit werd in 2013 met name veroorzaakt door de “paardenvlees affaire”. De toen gesignaleerde daling van het consumentenvertrouwen zet zich door in 2015. Het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen is in 2018 weer gegroeid, maar tegelijkertijd zijn de zorgen over de veiligheid van voeding en voedingsmiddelen ook toegenomen. Voedselschandalen zijn dan ook nog niet verdwenen, met als voorbeeld de Fipronil affaire bij veel mensen nog vers in het geheugen ligt. Bovendien worden diverse misstanden telkens weer onder de aandacht gebracht door televisieprogramma's, dierenwelzijn organisaties en websites. Toch lijkt de impact hiervan op het vertrouwen mee te vallen. Men zou kunnen stellen dat er inmiddels wellicht ‘gewenning’ is ontstaan omtrent voedselschandalen, dat deze er ‘gewoon bij horen’ en het vertrouwen niet erg aantasten. Er lijkt nu weer een basisvertrouwen te zijn ontstaan, gevoed door een optimisme en stijgende tevredenheid over de veiligheid van voedingsmiddelen, dat echter wel gepaard gaat met grotere zorgen. De vraag is of de mate van tevredenheid in de veiligheid voedsel en de zorgen hierover in balans kunnen blijven.
- Voor het merendeel van de aspecten met betrekking tot het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen geldt dat het consumentenvertrouwen in 2018 hoger is dan in 2015. De grootste verandering ten opzichte van 2015 is zichtbaar op de algemene aspecten die gaan over de veiligheid en risico's van voedingsmiddelen. Op deze aspecten is een toename van zo'n 7 tot 8 procentpunten te zien:
 - 68% van de consumenten vindt dat voedingsmiddelen over het algemeen veilig zijn, ten opzichte van 61% in 2015.
 - Terwijl in 2015 46% van de consumenten van mening was dat er over het algemeen weinig risico's verbonden zijn aan voeding, is deze groep in 2018 toegenomen tot 53%.
 - Tevens is in 2018 63% van de consumenten tevreden over de veiligheid van voedingsmiddelen, ten opzichte van 55% in 2015.
- De groep consumenten die het juist eens is met 'negatief' geformuleerde stellingen, zoals “Door voedselschandalen maak ik me extra druk over de veiligheid van voedsel” en “Ik maak me zorgen over de veiligheid van voedingsmiddelen” is nagenoeg stabiel of neemt iets af.
- In 2018 is bij vrijwel alle **productgroepen** een stijging in het vertrouwen in de voedselveiligheid te zien. De enige productgroep waarin het vertrouwen in 2018 is

afgenomen betreft eieren, wat wellicht gelinkt zou kunnen worden aan het Fipronil schandaal dat plaatsvond in de zomer van 2017. De in deze meting nieuw toegevoegde productgroepen, noten en peulvruchten, scoren in de top 5 wat betreft door de consumenten uitgesproken vertrouwen.

- Consumenten hebben onverminderd het meeste vertrouwen in verse groenten en fruit, kaas, broodproducten en melkproducten. Kant-en-klaar maaltijden, kip, vleesvervangers en voorbereide verse groente laten de grootste relatieve stijging in het vertrouwen zien. De stijging is met name bij de productgroepen kip en kant-en-klaar maaltijden een teken van hersteld vertrouwen, daar deze beide groepen afgelopen jaren te maken hadden met voedselschandalen.
- Net als in voorgaande jaren geniet de Consumentenbond het meeste vertrouwen van de consumenten in het geval zij informatie verstrekken over de veiligheid van voedsel. Direct hierachter volgen (in deze meting nieuw toegevoegde) speciaalzaken, boerderijwinkels en Tv-programma's zoals Keuringsdienst van Waarde of Radar. De NVWA volgt op de 5^e plaats: als de NVWA informatie verstrekt over de veiligheid van voedsel, geeft 62% van de consumenten aan hier vertrouwen in te hebben. Voor informatie van de Consumentenbond geldt dat 72% hier vertrouwen in heeft en voor programma's zoals de Keuringsdienst van Waarde 69%. 8% van de consumenten geeft aan (helemaal) geen vertrouwen te hebben in de NVWA als informatiebron. Dit percentage van negatief vertrouwen is vergelijkbaar met het Voedingscentrum (7% (helemaal) geen vertrouwen), maar hoger dan de Consumentenbond (3%) of Keuringsdienst van Waarde (4%). Het vertrouwen in informatie verstrekt door sociale media is het laagst, gevolgd door informatie vanuit voedingsmiddelenfabrikanten.
- Over het algemeen maken in 2018 relatief meer consumenten zich **zorgen** over voeding of de productie van voedingsmiddelen dan in 2015. Consumenten maken zich het meest zorgen over de hoeveelheid zout of suiker in voedingsmiddelen: 65% van de consumenten zegt zich hier zorgen over te maken. Ook over dierziekten en de levensomstandigheden van dieren bestemd voor consumptie maken consumenten zich meer zorgen. Zowel de levensomstandigheden van dieren als dierziekten zijn veelvuldig in het nieuws, zeer recent is er nog een uitbraak van vogelgriep geweest, wat kan hebben bijgedragen aan de zorgen hier over.
- Het idee van consumenten dat er voldoende wordt gedaan aan de veiligheid van voedsel ligt na een dip in 2015 nu weer op het niveau van 2013.

Ook in dit onderzoek van 2018 is specifiek navraag gedaan naar de herinnering aan **incidenten** waarbij de veiligheid van voedsel in gevaar was of het vertrouwen in voedsel is geschonden. De belangrijkste resultaten hiervan zijn:

- Meer dan de helft (52%) van de ondervraagden geeft aan zich iets te herinneren van een incident in het afgelopen jaar waarbij de veiligheid van voedsel in gevaar was of het vertrouwen in voedsel is geschonden. In 2015 lag dit percentage nog op 30%. Een verklaring voor de toename in het percentage consumenten dat zich een voedselschandaal herinnert is dat vorig jaar een specifiek voedselschandaal veelvuldig in het nieuws is geweest (eieren/Fipronil), en in de periode rondom de meting van 2015 dergelijke grote incidenten zich niet hebben voorgedaan.
- De Fipronil affaire is bij 79% van deze consumenten bekend. Naast het welbekende incident met de eieren, is het voedselschandaal van het paardenvlees dat als rundvlees werd verkocht nog door bijna 8% genoemd. In 2015 was dit velen malen hoger en werd het nog door 44% van de consumenten genoemd.

Inleiding

Onderzoek naar de consumentenbeleving van voedselveiligheid is van belang voor de identificatie van knelpunten in het vertrouwen en de zorgen van consumenten ten aanzien van de veiligheid van producten en productiemethoden. Inzichten in het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen kunnen vervolgens gebruikt worden bij het ontwikkelen van beleidsstrategieën en risicocommunicatie.

Voedselveiligheid Monitor 2003-2006

In de jaren 2003-2006 heeft de NVWA jaarlijks de Voedselveiligheid Monitor uitgevoerd met als doel het volgen van de ontwikkelingen in consumentenbeleving ten aanzien van voedselveiligheid in de tijd. Deze Consumentenmonitor is ontwikkeld door de NVWA in samenwerking met Wageningen Universiteit. De dataverzameling van deze onderzoeken is uitgevoerd door GfK.

Hiervoor zijn elk jaar twee meetinstrumenten gebruikt; namelijk het Webpanel en het GfK ConsumerScan panel. Webpanelleden beantwoordden de vragenlijst via internet, de GfK ConsumerScan panelleden ontvingen een schriftelijke vragenlijst. Een deel van deze twee vragenlijsten komt met elkaar overeen. Met name in de internet vragenlijst (webpanel) zijn meer vragen opgenomen.

Het web onderzoek is gehouden onder een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking. Bij deze metingen werd gebruik gemaakt van een quota steekproef op basis van geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, aantal personen in het huishouden en regio. Het onderzoek onder GfK ConsumerScan panelleden betreft een representatieve steekproef van Nederlandse huishoudens. Deze steekproef is representatief naar leeftijd huisvrouw/-man, gemeentegrootte en regio voor de huishoudens in Nederland.

De resultaten van deze Consumentenmonitor (2003-2006) zijn in juni 2007 door Wageningen Universiteit in samenwerking met de NVWA gepubliceerd in een rapport. In dat rapport is ervoor gekozen de ontwikkelingen in het consumentenvertrouwen weer te geven op basis van de resultaten van het web onderzoek.

Voedselveiligheid Monitor vanaf 2007

In 2007 heeft de NVWA zich beraden op de toekomstige informatiebehoefte en heeft zij besloten de Voedsel Veiligheid Monitor te willen voortzetten en daarbij te kiezen voor één meetinstrument, namelijk de meting op GfK ConsumerScan. De huishoudens in dit panel scannen in opdracht van GfK hun dagelijkse boodschappen bij supermarkten, speciaalzaken, de markt en drogisterijen. Een voordeel van onderzoek onder deze groep is de mogelijkheid gegevens uit het onderzoek naar voedselveiligheid te koppelen aan de beschikbare aankoopinformatie.

Voorafgaand aan deze beslissing van NVWA heeft GfK een analyse uitgevoerd om na te gaan in hoeverre de resultaten van de 2 meetinstrumenten van elkaar afwijken. Daartoe zijn enkele analyses uitgevoerd op de data van de meest recente meting (2006). Hieruit is naar voren gekomen dat de verschillen klein zijn.

Eind 2007 is daarom alleen de meting op het ConsumerScan panel uitgevoerd. In 2008 heeft GfK de ontwikkelingen in het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen in de periode 2006-2007 gerapporteerd. Deze resultaten waren gebaseerd op de resultaten van de GfK ConsumerScan metingen in 2006 en 2007. In beide jaren is dezelfde vragenlijst voorgelegd aan consumenten.

In 2008 en in 2009 heeft wederom een meting op het GfK ConsumerScan panel plaatsgevonden. NVWA heeft er in 2008 voor gekozen de vragenlijst aan te passen ten opzichte van de versie van 2006 en 2007. Ten opzichte van de vragenlijst van 2008 zijn er in 2009 2 vragen vervallen, namelijk de vragen of en zo ja, waarover men zich zorgen maakt als het gaat om voeding of de productie van voedingsmiddelen (open vraag).

Dataverzameling 2010

Kwantitatief marktonderzoek wordt steeds vaker uitgevoerd met behulp van internet. Dat betekent dat consumenten via e-mail worden uitgenodigd en via een link met wachtwoord toegang krijgen tot een online vragenlijst. Consumenten kunnen de vragenlijst dus volledig via internet beantwoorden.

De vragenlijst voor de Consumentenmonitor Voedselveiligheid is in 2010 voor een groot deel van de steekproef (ca. 75%) via internet afgenomen. Wel uiteraard bij hetzelfde GfK ConsumerScan- huishoudpanel.

Deze methode van dataverzameling is vooraf met NVWA besproken. Het uitgangspunt hierbij was dat dit geen effect heeft op de resultaten van het onderzoek. Uit een eerder voor NVWA uitgevoerde vergelijking van resultaten bleken er niet of nauwelijks verschillen in de uitkomsten van een schriftelijk en online onderzoek.

Dataverzameling vanaf 2011

Sinds 2011 is de vragenlijst volledig via internet afgenomen bij het GfK ConsumerScan- huishoudpanel.

Het onderhavige rapport beschrijft de resultaten van de meting die in april 2018 is uitgevoerd. Bij alle vragen zal, waar mogelijk, een vergelijking met de resultaten van eerdere metingen (2006 tot en met 2011 en 2013) worden gemaakt. Resultaten van de voorgaande meting in 2015 worden waar mogelijk direct vergeleken met de huidige resultaten. In 2018 hebben 3418 consumenten de internet vragenlijst ingevuld.

Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken wordt steeds een bepaald aspect van het vertrouwen van consumenten in de veiligheid van voedingsmiddelen besproken. Hoofdstuk 1 start met een beschrijving van het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen in het algemeen. In hoofdstuk 2 wordt gekeken naar het consumentenvertrouwen in de veiligheid van verschillende productgroepen. De mate waarin consumenten vertrouwen hebben in informatie over de veiligheid van voeding verstrekt door verschillende partijen wordt in hoofdstuk 3 behandeld. Ook bevat dit hoofdstuk informatie over de mate waarin consumenten vinden dat er voldoende wordt gedaan aan de veiligheid van voedsel. Hoofdstuk 4 gaat in op de zorgen van consumenten ten aanzien van voeding of de productie van voedingsmiddelen. In hoofdstuk 5 wordt beschreven in hoeverre consumenten zich incidenten van het afgelopen jaar herinneren waarbij de veiligheid van voedsel in gevaar was of het vertrouwen in voedsel is geschonden.

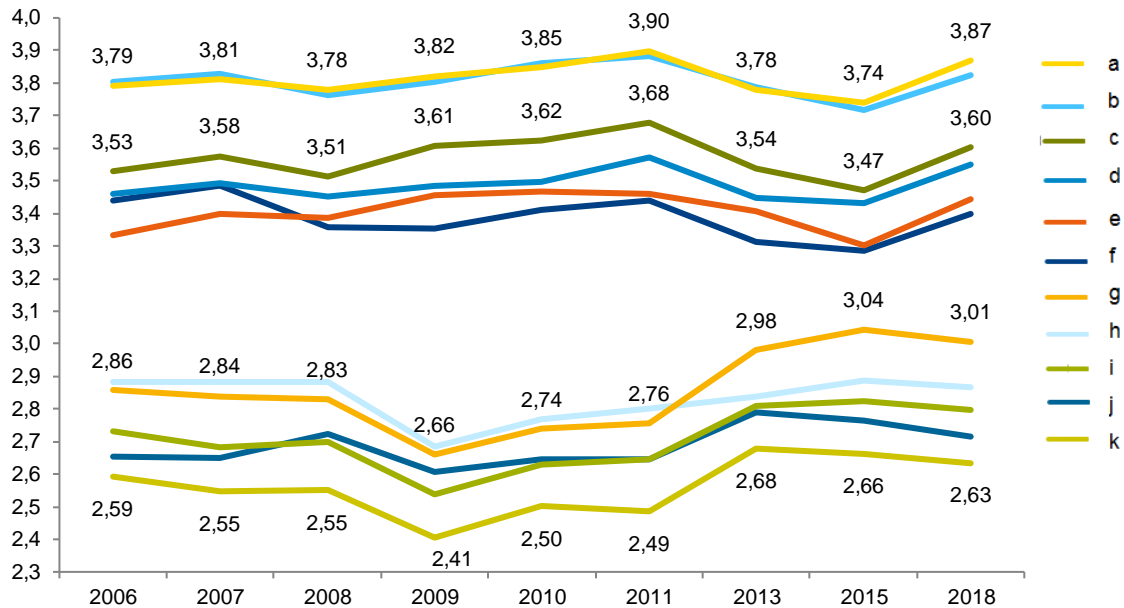
De volledige rapportage van de resultaten van de 2018-meting bestaat naast dit rapport uit een Excel tabellenrapport. De bruto-steekproef vormt een representatieve afspiegeling van alle huishoudens in Nederland. De netto-steekproef is gewogen naar voor de populatie relevante kenmerken, zodat ook deze een representatieve afspiegeling vormt. In het tabellenrapport zijn de gewogen resultaten weergegeven in de vorm van rechte tellingen van elke vraag. De resultaten zijn hierin weergegeven naar jaar; afhankelijk van de jaren waar over de resultaten beschikbaar zijn.

Bij het bepalen van gemiddelde scores op vragen zijn de consumenten die 'weet ik niet' hebben ingevuld buiten beschouwing gelaten. Bij het analyseren van verschillen tussen de metingen is telkens tweezijdig getoetst en een significantieniveau van 5% gehanteerd. Significante verschillen ten opzichte van de voorgaande meting zijn in de tabellen met letters aangegeven.

1. Consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen

Het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen laat in de meting van 2018 vrijwel over de gehele linie een stijging zien ten opzichte van de jaren 2013-2015. Vergeleken met 2015 is het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen voor een groot deel hersteld en weer terug op het niveau van 2013.

In figuur 1 zijn de gemiddelde scores weergegeven van stellingen die betrekking hebben op voedselveiligheid over de jaren heen. Consumenten gaven bij elke stelling aan in welke mate zij het eens zijn met deze stelling (helemaal niet mee eens (1) – helemaal mee eens (5)).

Figuur 1. Consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen (gemiddelde scores op schaal 1 tot 5).

Stellingen:

- Over het algemeen zijn voedingsmiddelen veilig
- Ik vertrouw erop dat voedingsmiddelen veilig zijn
- Ik ben tevreden over de veiligheid van voedingsmiddelen
- Ik ben optimistisch over de veiligheid van voedingsmiddelen
- Over het algemeen zijn er weinig risico's verbonden aan voeding
- Voedingsmiddelen worden steeds veiliger
- Door voedselschandalen sta ik wantrouwend tegenover bepaalde voedingsmiddelen
- Door voedselschandalen maak ik me extra druk over de veiligheid van voedsel
- Ik maak me zorgen over de veiligheid van voedingsmiddelen
- Het afgelopen half jaar is mijn vertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen gedaald
- Ik voel me onbehaaglijk over de veiligheid van voedingsmiddelen

Voor alle positief geformuleerde stellingen geldt dat het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen in 2018 hoger is beoordeeld dan in 2015.

De grootste absolute stijging van het gemiddelde vindt plaats op de stelling 'Over het algemeen zijn voedingsmiddelen veilig', de gemiddelde score evenaart nagenoeg de meting van 2011 en kent in vergelijking met andere stellingen de hoogste gemiddelde score. Ook de stelling 'Ik ben tevreden over de veiligheid van voedingsmiddelen' laat een significante stijging in de gemiddelde score zien: in 2018 is de gemiddelde tevredenheid score hoger dan voorgaande metingen en ook deze score komt dicht in de buurt van de gemiddelde score gegeven in 2011. Al met al tekenen van herstel van vertrouwen.

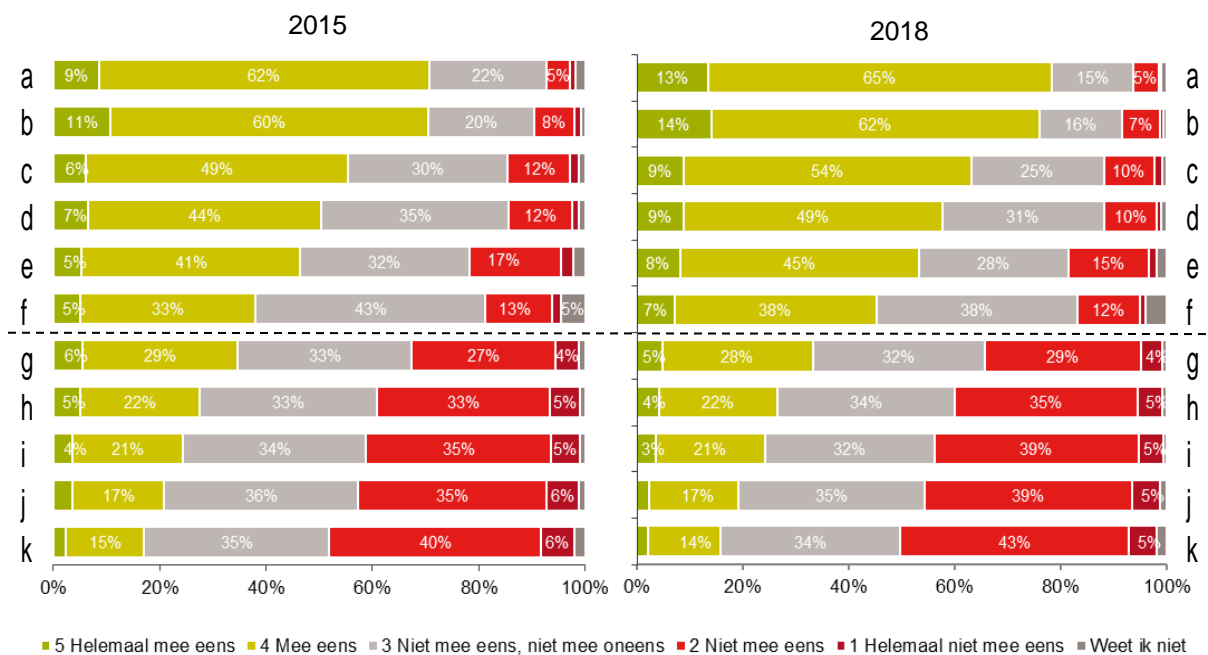
Voor de negatief geformuleerde stellingen geldt dat de gemiddelde scores vaker iets lager liggen dan in 2015 of vrijwel gelijk zijn gebleven, wat tevens een positieve ontwikkeling is. Dat wil zeggen dat de ondervraagde consumenten het vaker oneens zijn met de stellingen die negatief

geladen uitspraken over het vertrouwen in voedselveiligheid doen. Dit in tegenstelling tot 2015, waar juist de negatief geladen uitspraken een lichte stijging lieten zien.

Voedselschandalen hebben sinds 2013 een sterker effect op het wantrouwen tegenover bepaalde voedingsmiddelen dan in de jaren daarvoor. De scores op deze stelling blijven sinds dat jaar op een significant, stabiel hoger niveau.

Los van de stijgingen in de gemiddelde scores van de algemene stellingen over de veiligheid van voedingsmiddelen, ligt bovendien de gemiddelde score voor de stelling 'Het afgelopen half jaar is mijn vertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen gedaald' eveneens lager dan in 2015 en 2013. Dat wil zeggen dat de ondervraagde consumenten gemiddeld genomen even veel of meer vertrouwen in de veiligheid van voedsel hebben gekregen in het afgelopen half jaar.

Uit de resultaten blijkt dus dat het vertrouwen in de voedselveiligheid in 2018 een stijging laat zien ten opzichte van 2015. Er is een algemene tendens van toenemend vertrouwen zichtbaar. Dit wordt tevens inzichtelijk wanneer de percentages '(helemaal) eens' van afgelopen metingen met elkaar vergeleken worden (zie figuur 2). Meer dan de helft (53%) van de consumenten is het '(helemaal) eens' met de stelling 'Over het algemeen zijn er weinig risico's verbonden aan voeding', tegenover een percentage van 46% in 2015. Ook een iets groter deel van de consumenten heeft het gevoel dat voedingsmiddelen steeds veiliger worden: dit is echter wel nog steeds minder dan de helft (45%) van de consumenten die het eens is met de stelling 'Voedingsmiddelen worden steeds veiliger', het laagste percentage van alle positief geformuleerde stellingen.

Figuur 2. Consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen (% (helemaal) mee eens).

Stellingen:

- Over het algemeen zijn voedingsmiddelen veilig
- Ik vertrouw erop dat voedingsmiddelen veilig zijn
- Ik ben tevreden over de veiligheid van voedingsmiddelen
- Ik ben optimistisch over de veiligheid van voedingsmiddelen
- Over het algemeen zijn er weinig risico's verbonden aan voeding
- Voedingsmiddelen worden steeds veiliger
- Door voedselschandalen sta ik wantrouwend tegenover bepaalde voedingsmiddelen
- Door voedselschandalen maak ik me extra druk over de veiligheid van voedsel
- Ik maak me zorgen over de veiligheid van voedingsmiddelen
- Het afgelopen half jaar is mijn vertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen gedaald
- Ik voel me onbehaaglijk over de veiligheid van voedingsmiddelen

De algemene tendens is een stijging van het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedsel ten opzichte van de meting in 2015. Om naast de ontwikkeling van de gemiddelde en de absolute scores inzicht te krijgen in de aspecten waar zich de grootste veranderingen in het consumentenvertrouwen voor doen, toont tabel 1 een ranking van de stellingen op basis van de grootste relatieve veranderingen.

Rank	Index	<u>Positieve stelling</u>
1	119	Voedingsmiddelen worden steeds veiliger
2	115	Over het algemeen zijn er weinig risico's verbonden aan voeding
3	114	Ik ben optimistisch over de veiligheid van voedingsmiddelen
4	114	Ik ben tevreden over de veiligheid van voedingsmiddelen
5	111	Over het algemeen zijn voedingsmiddelen veilig
6	108	Ik vertrouw erop dat voedingsmiddelen veilig zijn
Rank	Index	<u>Negatieve stelling</u>
1	92	Het afgelopen half jaar is mijn vertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen gedaald
2	93	Ik voel me onbehaaglijk over de veiligheid van voedingsmiddelen
3	96	Door voedselschandalen sta ik wantrouwend tegenover bepaalde voedingsmiddelen
4	97	Door voedselschandalen maak ik me extra druk over de veiligheid van voedsel
5	99	Ik maak me zorgen over de veiligheid van voedingsmiddelen

Tabel 1. Ranking stellingen op basis van grootste relatieve verandering in consumentenvertrouwen gebaseerd op de index van het percentage '(helemaal) eens' van 2018 t.o.v. 2015.

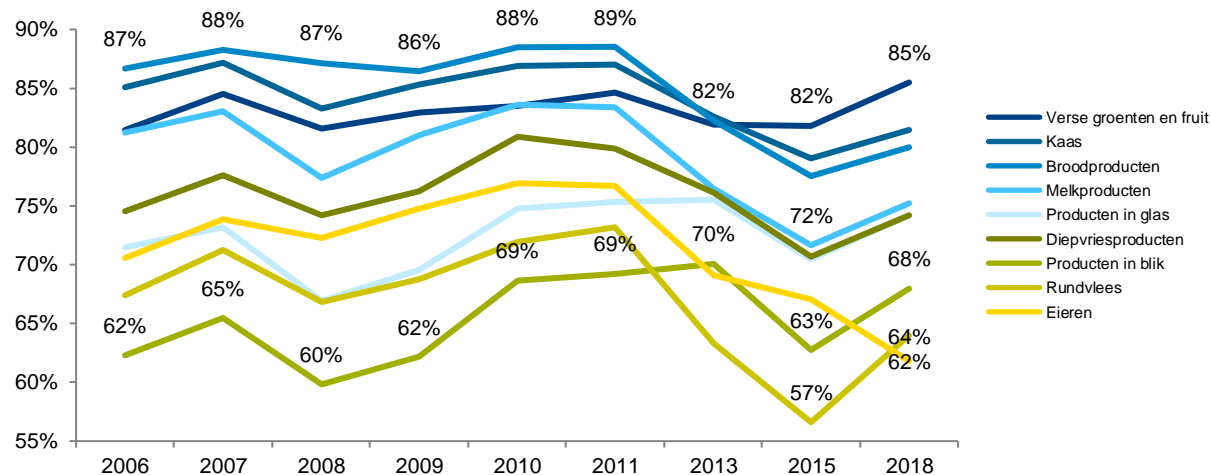
Uit tabel 1 blijkt dat de grootste verandering ten opzichte van 2015 zichtbaar is op de algemene stellingen over de veiligheid van voedingsmiddelen. Eerder werd geconstateerd dat minder dan de helft van de consumenten vindt dat voedingsmiddelen steeds veiliger worden, deze cijfers geven aan dat dit echter wel 19% meer consumenten betreft dan in 2015 (index 119). Bijna 15% meer consumenten vindt dat er over het algemeen weinig risico's verbonden zijn aan voeding (index 115).

Bovenstaande cijfers bevestigen de stijging in het consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedsel. De negatief geformuleerde stellingen laten namelijk juist een relatieve daling zien, wat betekent dat consumenten vaker een lage score hebben gegeven ten opzichte van 2015 en dus positiever gestemd zijn. Het blijkt wel dat de specifieke aspecten relatief iets minder verschillen ten opzichte van het meer algemeen vertrouwen in de veiligheid van voedsel. De stelling 'Ik maak me zorgen over de veiligheid van voedingsmiddelen' (index 99) laat nagenoeg geen verandering zien ten opzichte van 2015.

2. Consumentenvertrouwen in de veiligheid van verschillende productgroepen

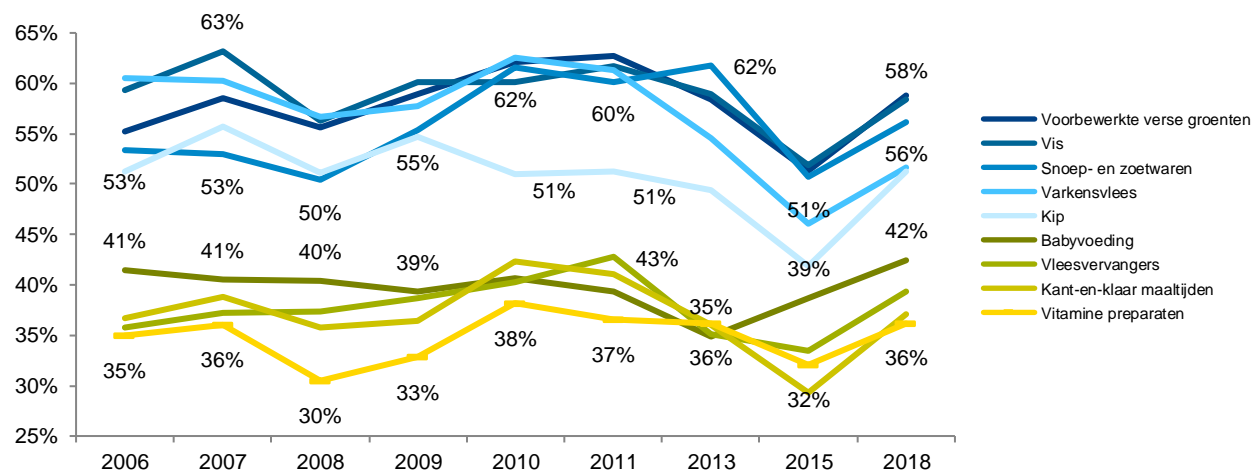
Net als in voorgaande metingen zijn aan de consumenten vragen gesteld met betrekking tot het consumentenvertrouwen in de veiligheid van verschillende productgroepen van voedingsmiddelen. De ontwikkelingen van het consumentenvertrouwen in de veiligheid van 18 verschillende productgroepen staan weergegeven in de figuren 3a en 3b. Consumenten konden per productgroep aangeven hoeveel vertrouwen ze hebben in de veiligheid van de productgroep op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 staat voor “helemaal geen vertrouwen” en 5 voor “volledig vertrouwen”. In de figuren 3a en 3b zijn per productgroep de percentages consumenten weergegeven die score 4 of 5 ((volledig) vertrouwen) hebben gegeven.

Was er in 2015 bij vrijwel alle productgroepen een daling in het vertrouwen van de veiligheid te zien, in 2018 is er juist sprake van een stijging in het vertrouwen van de veiligheid van de productgroepen, gelijk aan of hoger dan het niveau van 2013. De enige afwijkende productgroep is eieren waar een forse daling in het vertrouwen in veiligheid gemeten is. Naar alle waarschijnlijkheid kan dit verklaard worden door de Fipronil affaire in de zomer van 2017. Het vertrouwen in eieren staat sinds 2011 onder druk en herstelt in 2018 (als enige) niet.

Figuur 3a. Consumentenvertrouwen in de veiligheid van verschillende productgroepen (1/2) (% (volledig) vertrouwen).

Net als in voorgaande jaren hebben consumenten het meeste vertrouwen in verse groenten en fruit, kaas, broodproducten en melkproducten. Deze top 4 is ongewijzigd, het vertrouwen in verse groenten en fruit is relatief nog sterker gestegen ten opzichte van het vertrouwen in kaas en broodproducten. Dit percentage (85%) ligt zelfs nog boven de gemeten score in 2011.

Figuur 3b. Consumentenvertrouwen in de veiligheid van verschillende productgroepen (2/2) (% (volledig) vertrouwen).

In bovengenoemde figuren is duidelijk te zien dat, op de eerdergenoemde eieren na, het vertrouwen in alle productgroepen gestegen is ten opzichte van 2015, tot op of rond het niveau van 2013. Vooral rundvlees en kip laten in vergelijking met 2015 een flink herstel zien, ondanks dat deze groepen herhaaldelijk negatief in het nieuws zijn geweest, bijvoorbeeld met de misstanden in slachthuizen of de terugkerende vogelgriep. Ook het vertrouwen in snoep- en zoetwaren is weer gestegen ten opzichte van 2015, al blijft het vertrouwen nog ver onder het niveau van 2011. Net als in eerdere jaren is het vertrouwen van de consument het laagst in kant-en-klaar maaltijden en vitaminepreparaten.

In de figuren 3a en 3b zijn de absolute cijfers betreffende de groep consumenten die vertrouwen heeft in specifieke productgroepen te zien. Om het beeld van de ontwikkeling van deze cijfers verder te verduidelijken, is in tabel 2 een ranking gemaakt van de relatieve stijging in het vertrouwen in de productgroepen op basis van een index van het percentage '(volledig) vertrouwen' 2018 ten opzichte van 2015.

In tabel 2 is te zien dat kant-en-klaar maaltijden, kip en vleesvervangers de grootste relatieve stijging in het vertrouwen laten zien (met respectievelijk een index van 126, 122 en 117). Dit wil zeggen dat 26% tot 17% meer consumenten (volledig) vertrouwen heeft in deze productgroepen.

Rank	Index	Productgroep	Rank	Index	Productgroep
1	126	Kant-en-klaar maaltijden	10	110	Babyvoeding
2	122	Kip	11	108	Producten in blik
3	117	Vleesvervangers	12	105	Producten in glas
4	115	Vorbewerkte verse groenten	13	105	Melkproducten
5	113	Rundvlees	14	105	Diepvriesproducten
6	113	Vitamine preparaten	15	104	Verse groenten en fruit
7	113	Vis	16	103	Broodproducten
8	112	Varkensvlees	17	103	Kaas
9	111	Snoep- en zoetwaren	18	92	Eieren

Tabel 2. Ranking productgroepen op basis van grootste daling in consumentenvertrouwen gebaseerd op de index van het percentage '(volledig) vertrouwen' van 2018 t.o.v. 2015.

Bij de grootste relatieve stijging voor kant-en-klaar maaltijden moet wel worden opgemerkt dat in 2015 het '(volledig) vertrouwen' in kant-en-klaar maaltijden juist een grote relatieve daling liet zien ten opzichte van 2013 (met een index van 76). Kant-en-klaar maaltijden zijn in het verleden negatief in het nieuws gekomen door de toevoegingen van overmatig zout en suiker, bovendien was er de paardenvlees affaire, waarbij er onder andere in kant-en-klaar maaltijden, zonder vermelding hiervan op het etiket, paardenvlees in de producten zat. Het lijkt erop dat de impact van deze berichtgevingen langzaam weg ebt. Aanbieders van kant-en-klaar maaltijden besteden relatief vaker aandacht aan versere en gezondere kant-en-klaarmaaltijden (bijvoorbeeld met meer groenten, minder zout of zonder kunstmatige toevoegingen).

Kip (index 122) laat een grote relatieve stijging zien ten opzichte van 2015, 22% meer consumenten heeft '(volledig) vertrouwen' in deze productgroep. Dat is opvallend, daar kip nog elk jaar te maken heeft negatieve berichtgevingen over bijvoorbeeld de vogelgriep. Er is afgelopen jaren wel ingezet op het uitbannen van de plofkip in de winkels en supermarkten hebben campagne gevoerd om de 'nieuwe kip' onder de aandacht te brengen. Ook draagt een keurmerk als het 'Beter Leven keurmerk' mogelijk bij aan een toename van het vertrouwen van consumenten in kip.

Voor vleesvervangers (index 117) geldt dat deze de afgelopen jaren vaker onder de aandacht zijn gebracht als alternatief voor vlees. Mede door organisaties als Wakker Dier en het Voedingscentrum is er veel media-aandacht voor de negatieve impact van vlees eten op het klimaat. Recent als voorbeeld via het initiatief 'Week zonder Vlees', waarbij de productgroep vleesvervangers dan wordt aangeprezen als alternatief. Mogelijk dragen deze ontwikkelingen bij aan een herstel van vertrouwen in de productgroep vleesvervangers.

Voor snoep- en zoetwaren (index 111) geldt dat het vertrouwen in deze productgroep mogelijk is hersteld door de campagnes van fabrikanten voor vermindering van toegevoegde suikers in hun producten, alsmede door meer nadruk te leggen op de claim 'geen kunstmatige kleur, geur, en smaakstoffen'. Ook de opkomst en het succes van Fair Trade en slaafvrije chocolade, heeft mogelijk positief bijgedragen aan de stijging van het vertrouwen in deze productgroep.

De relatieve stijging van het vertrouwen in babyvoeding (index 110) is opmerkelijk, daar begin dit jaar nog een grootschalige besmetting van poedermelk met salmonella aan het licht kwam in Frankrijk, waardoor tientallen baby's ziek zijn geworden en ook in Nederland babymelkpoeder uit voorzorg uit de schappen werd gehaald. Waarschijnlijk heeft dit nieuws de Nederlandse consument niet echt bereikt of geraakt.

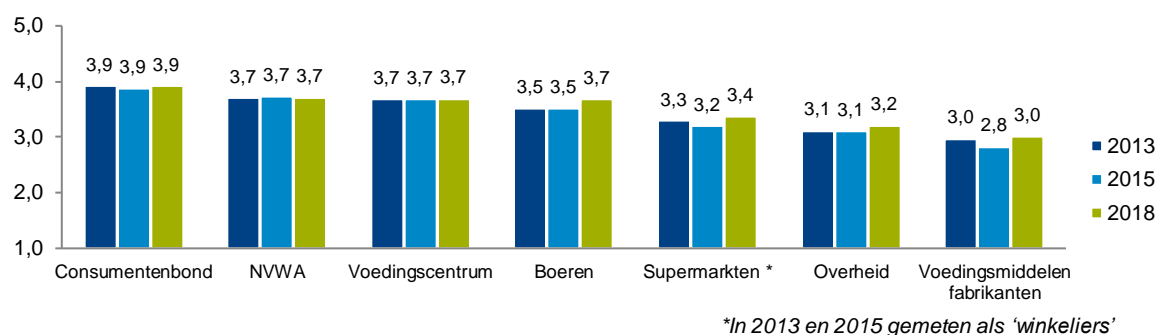
Helemaal onderaan de ranking heeft de productgroep eieren te maken met de grootste relatieve daling ten opzichte van 2015 (index 92). Dit kan mogelijk verklaard worden door de Fipronil affaire in juli en augustus 2017, toen bekend werd dat het giftige bestrijdingsmiddel Fipronil grootschalig bij honderden kippenstallen was gebruikt en zodoende in de kip en de eieren traceerbaar was. Eieren werden uit de schappen gehaald, kippen werden geruimd en dit alles werd breed uitgemeten in de media. Het is waarschijnlijk dat het vertrouwen sindsdien al weer (voor een deel) is hersteld. Het incident heeft inmiddels alweer 10 maanden geleden plaats gevonden en bij eerdere incidenten in andere productgroepen is gebleken dat herstel van vertrouwen bij consumenten na enkele maanden inzet.

Samenvattend is, vergeleken met 2015, in 2018 zowel het algemeen consumentenvertrouwen in de veiligheid van voedingsmiddelen (hoofdstuk 1) als het vertrouwen in de verschillende productgroepen toegenomen.

3. Consumentenvertrouwen in informatie verstrekt door verschillende partijen

Naast de basisvragen die al sinds 2006 deel uit maken van de vragenlijst voor het onderzoek naar het vertrouwen van de consument in de veiligheid van voedingsmiddelen, is er sinds de meting van 2013 een aantal vragen toegevoegd. Met deze extra vragen wordt het consumentenvertrouwen in informatie over de veiligheid van voedsel zoals verstrekt door verschillende partijen in kaart gebracht. In 2018 is ervoor gekozen om extra partijen uit te vragen en zodoende een beter overzicht te krijgen van het consumentenvertrouwen in de informatie die de betreffende partijen uitsturen. Daarnaast wordt er sinds de meting van dit jaar niet meer naar 'winkeliers' gevraagd, maar een onderscheid gemaakt in 'supermarkten' en 'speciaalzaken'. Hierdoor is een vergelijking over de jaren heen tussen 'winkeliers' en 'supermarkten' niet zuiver mogelijk.

Consumenten hebben per organisatie aangegeven hoeveel vertrouwen ze hebben in de door deze partij verstrekte informatie over de veiligheid van voedsel op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 staat voor "helemaal geen vertrouwen" en 5 voor "volledig vertrouwen". In figuur 4 zijn de gemiddelde scores van deze schaalverdeling per organisatie weergegeven over de jaren heen.

*In 2013 en 2015 gemeten als 'winkeliers'

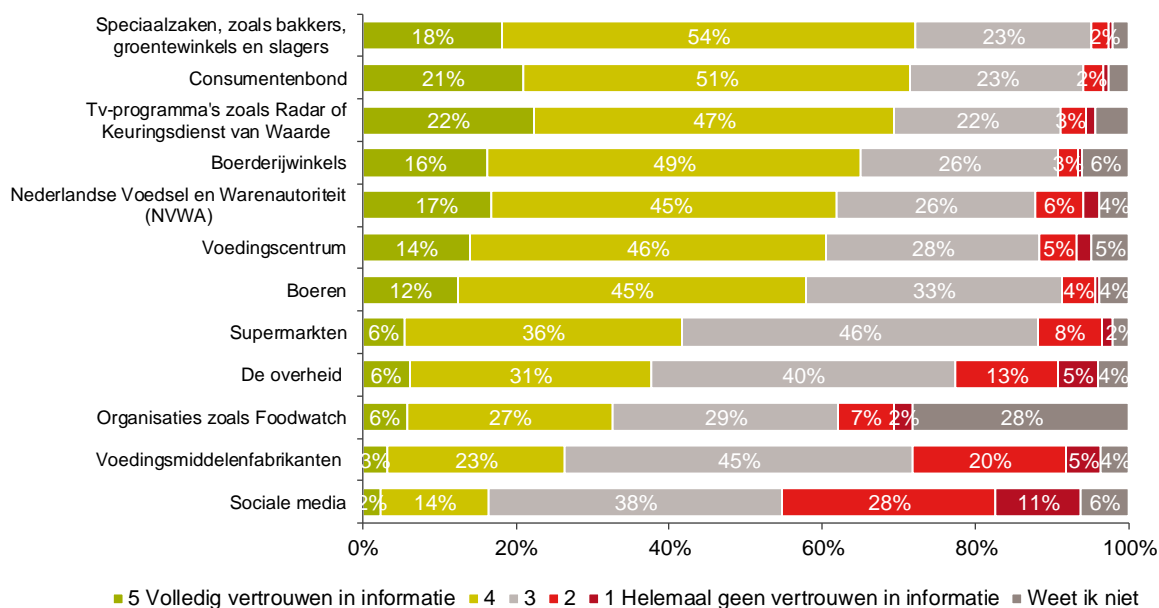
Figuur 4. Consumentenvertrouwen in informatie over de veiligheid van voedsel verstrekt door verschillende partijen (gemiddelde scores op schaal 1 tot 5).

Net als in voorgaande jaren, geniet de Consumentenbond het meeste vertrouwen van de consumenten in het geval zij informeren over de veiligheid van voedsel. Binnen de in de tijd gemeten organisaties, komt de NVWA voor dit aspect op een tweede plaats en het Voedingscentrum sluit, net als in de metingen van 2013 en 2015, de top drie van meest vertrouwde informatieverstrekkingen. In deze top 3 zijn de gemiddelde cijfers nagenoeg gelijk aan de metingen in 2013 en 2015. Ook de volgorde van de overige organisaties is gelijk aan eerdere metingen. Wat wel opvalt is dat de gemiddelde score voor 'Boeren' gestegen is naar 3.7. Dat betekent dat boeren in gelijke mate worden vertrouwd in de verstrekte informatie over de voedselveiligheid als het Voedingscentrum en de NVWA.

Volgens de consumenten is informatie verstrekt door voedingsmiddelenfabrikanten nog steeds het minst betrouwbaar; er is echter wel een stijging in gemiddelde score waarneembaar ten opzichte van 2015. Ook de overheid krijgt een hogere gemiddelde score op vertrouwen in de informatie welke zij verstrekt.

In figuur 5 is voor alle gemeten organisaties te zien hoe zij in deze meting scoren op de betrouwbaarheid van verstrekte informatie over de veiligheid van voedsel op een vijfpuntschaal van 'helemaal geen vertrouwen' (1) tot 'volledig vertrouwen' (5).

Te zien is dat Speciaalzaken, zoals bakkers, groentewinkels en slaggers het hoogste percentage heeft aan consumenten dat een positieve mening heeft over de informatie over voedselveiligheid die zij verschaffen (72% (volledig) vertrouwen). Bovendien is hier ook het kleinste percentage consumenten dat een negatieve mening heeft: slechts 3% geeft aan '(helemaal) geen vertrouwen' te hebben in door deze partij verstrekte informatie. Deze hoge scores voor speciaalzaken zijn in zekere zin opmerkelijk, vergeleken met de Consumentenbond maar ook met Supermarkten.

Figuur 5. Consumentenvertrouwen in informatie over de veiligheid van voedsel verstrekt door verschillende partijen van 2018

De informatie verschaft door de Consumentenbond wordt eveneens door 72% ('volledig' vertrouwd'. De Consumentenbond opereert dan ook onafhankelijk en zonder winst oogmerk, en staat voor onpartijdigheid en betrouwbaarheid. De persoonlijke band en kleinschalige aanpak van een speciaalzaak zal wellicht bijdragen aan deze hoge mate van vertrouwen. Dit zal ongetwijfeld ook van toepassing zijn op het vertrouwen in de informatie verstrekt door boerderijwinkels (65% (volledig) vertrouwen).

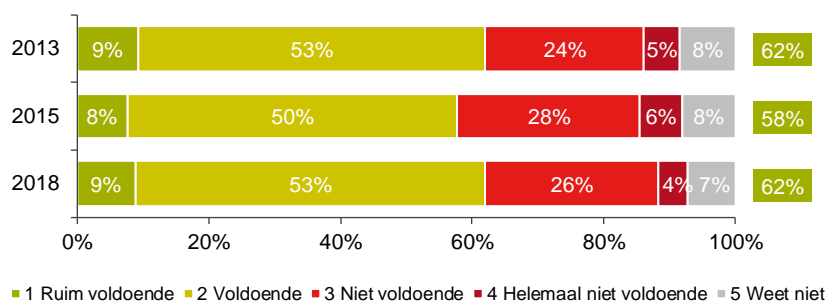
69% geeft aan ('volledig) vertrouwen' te hebben in de informatie over de veiligheid van voedsel verstrekt door tv-programma's zoals Keuringsdienst van Waarde of Radar. Dit is hoger dan de 62% die aangeeft ('volledig) vertrouwen' te hebben in de informatie over de veiligheid van voedsel verstrekt door de NVWA. Bovendien heeft 8% ('helemaal) geen vertrouwen' in de NVWA als informatiebron. Dit percentage van negatief vertrouwen is vergelijkbaar met het Voedingscentrum (7% (helemaal) geen vertrouwen), maar wel hoger dan de Consumentenbond (3%) of Keuringsdienst van Waarde (4%).

Voedingsmiddelenfabrikanten waren bij de meting van 2015 de enige partij waarbij er meer consumenten waren die aangaven ('helemaal) geen vertrouwen' te hebben in de door deze partij verstrekte informatie over voedselveiligheid (32%) dan consumenten die wel ('volledig) vertrouwen' hebben in de informatie van deze partij (21%). Echter de voedselabrikanten zijn zich aan het herstellen; in de meting van 2018 komt naar voren dat 26% ('volledig) vertrouwen' heeft in de door hen verschaft informatie, tegenover 25% ('helemaal) geen vertrouwen'. Voor de voedingsmiddelenfabrikanten en ook voor de supermarkten geldt dat bijna de helft van de consumenten (resp. 44% en 46%) met de score '3' aangeeft een neutraal oordeel te hebben over het vertrouwen in de door deze partij verstrekte informatie over de veiligheid van voedsel.

Organisaties zoals Foodwatch zijn bij veel consumenten niet bekend (28%) en hebben derhalve geen hoge betrouwbaarheid gescoord. Sociale media is deze meting ook voor het eerst opgenomen, bijna 40% geeft aan ('helemaal) geen vertrouwen' te hebben in informatie verstrekt via dit kanaal.

Naast het beoordelen van een aantal partijen op de betrouwbaarheid van de door hen verstrekte informatie over voedselveiligheid, is aan de consumenten gevraagd aan te geven in welke mate men vindt dat er voldoende aan de veiligheid van voedsel wordt gedaan.

Figuur 6 laat zien dat in 2018, evenals in 2015 en 2013, de meerderheid (62%) vindt dat er '(ruim) voldoende' aan voedselveiligheid wordt gedaan. Bijna een derde (30%) van de consumenten vindt dat er '(helemaal) niet voldoende' aan de veiligheid wordt gedaan. Deze percentages zijn nagenoeg gelijk aan de meting van 2013.

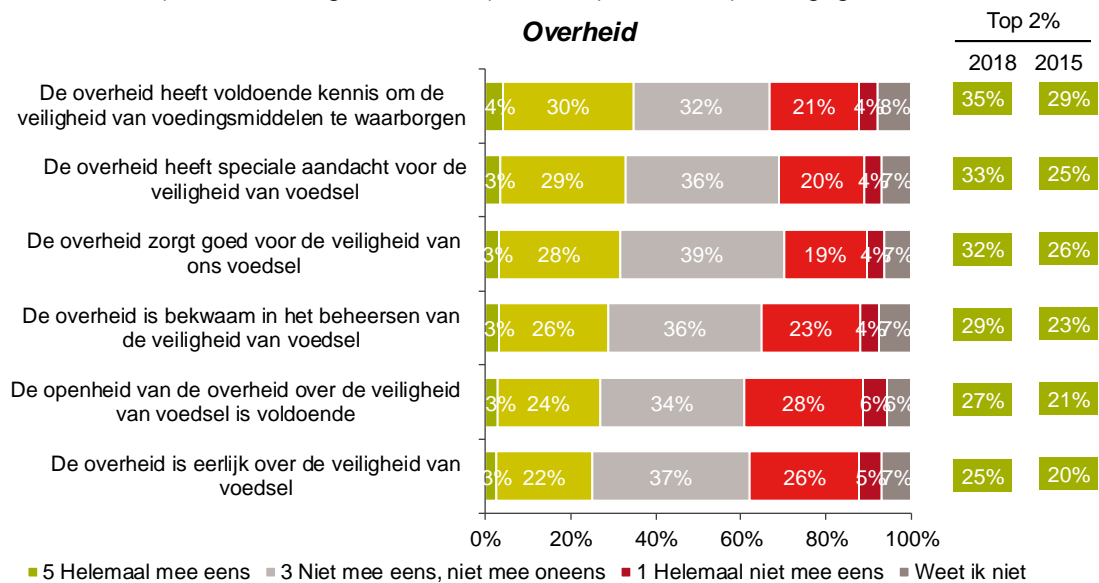

Figuur 6. Mate waarin consumenten vinden dat er voldoende gedaan wordt aan de veiligheid van voedsel.

4. Consumentenvertrouwen in verschillende partijen

In een eerdere meting van 2007 zijn enkele vragen gesteld met betrekking tot het vertrouwen in de verschillende partijen wat betreft voedselveiligheid. Aan consumenten is gevraagd om verschillende partijen (de overheid, voedingsmiddelenfabrikanten, boeren en winkeliers) te beoordelen op een zestal stellingen omtrent de houding en het gedrag van deze partijen wat betreft voedselveiligheid. Om telkens een actueel inzicht te krijgen in het vertrouwen, zijn de vragen vanaf de meting van 2013 weer opnieuw gesteld. Er wordt eerst gekeken naar de stellingen per organisatie, verderop worden de verschillende partijen onderling vergeleken.

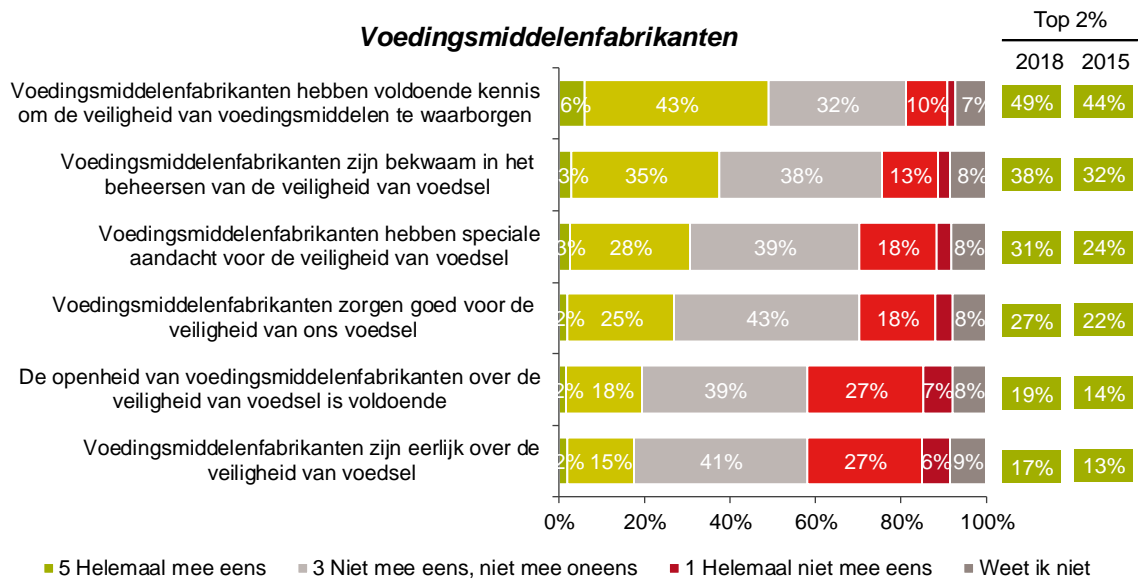
In de figuren 7a t/m 7d staat per partij voor elke stelling weergegeven wat de verdeling is van de gegeven antwoorden (antwoord 1 t/m 5). Daarnaast zijn de percentages van de top 2 antwoorden (antwoordcategorie 1 en 2, (helemaal) mee eens) weergegeven.

Figuur 7a. Consumentenvertrouwen in de overheid wat betreft voedselveiligheid (plus % (helemaal) mee eens).

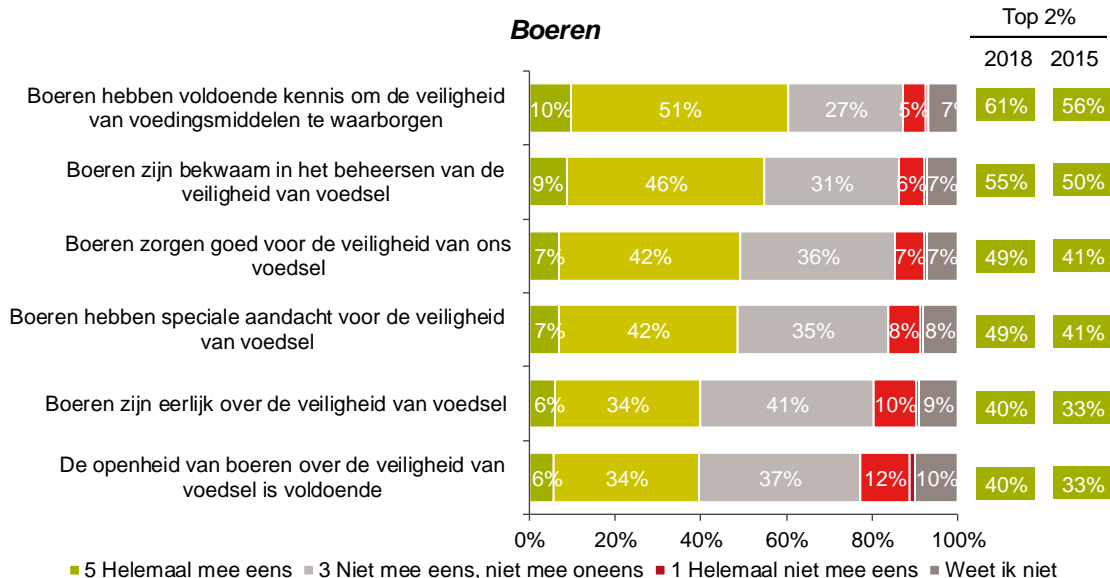
Vergeleken met 2015 is er in 2018 een stijging zichtbaar aangaande het vertrouwen van de consument over de houding en het gedrag van de overheid met betrekking tot de voedselveiligheid. Ruim 35% van de consumenten vindt dat de overheid voldoende kennis heeft om de veiligheid van voedingsmiddelen te waarborgen, tegenover 29% in 2015. Ook is het percentage consumenten dat het '(helemaal) eens' is met de stellingen over de overheid over de gehele linie gestegen.

De openheid en eerlijkheid van de overheid over de veiligheid van voedsel blijven als laagste beoordeeld. Weliswaar wordt de overheid beter beoordeeld dan in 2015, maar geeft bijna een derde van de consumenten nog steeds aan het '(helemaal) niet eens' te zijn met de stelling dat de overheid eerlijk is over de veiligheid van voedsel. Alleen voedselproducenten krijgen op deze stelling een nog lagere score, supermarkten en boeren scoren echter ruim beter. Dat betekent dat de consument boeren en supermarkten meer vertrouwt eerlijk over de veiligheid van voedsel te zijn dan de overheid.

Figuur 7b. Consumentenvertrouwen in voedingsmiddelenfabrikanten wat betreft voedselveiligheid (plus % (helemaal) mee eens).

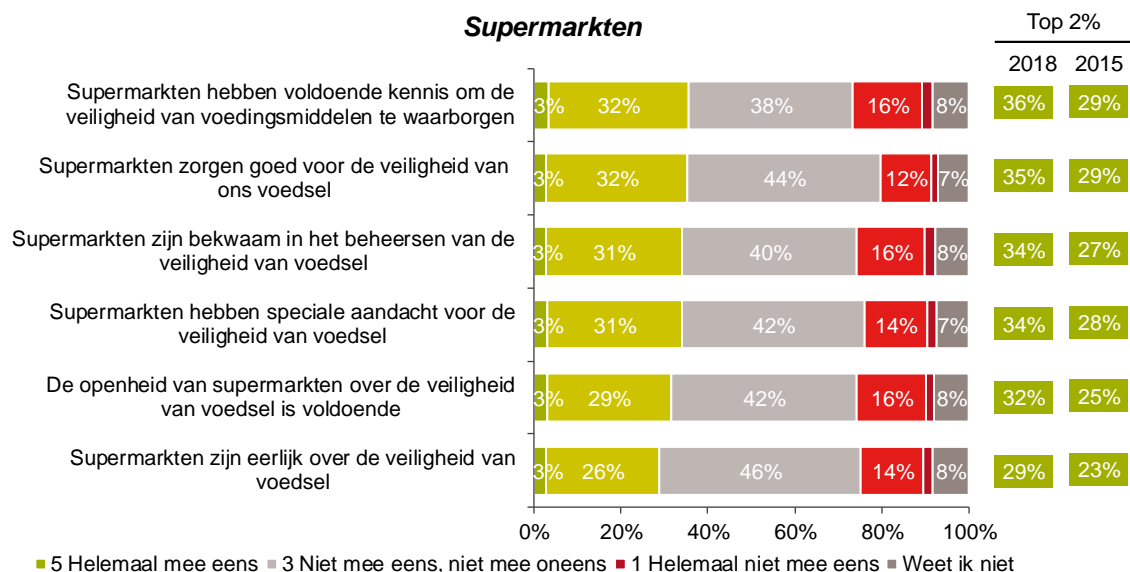
Ook het consumentenvertrouwen in voedingsmiddelenfabrikanten (figuur 7b.) toont, vergeleken met de meting van 2015, een stijgende tendens. Opvallend blijft de spreiding tussen de onderliggende stellingen over voedingsmiddelenfabrikanten. Het vertrouwen in het hebben van voldoende kennis aangaande de voedselveiligheid is gestegen tot bijna de helft (49%) van de consumenten die het daar '(helemaal) mee eens' is. Daar staat tegenover dat slechts 17% het '(helemaal) eens' is met de stelling of voedingsmiddelenfabrikanten eerlijk zijn over de veiligheid van het voedsel. Dit percentage is wel gestegen ten opzichte van 2015 en 2013 (13%), echter herstel richting waarderingen zoals gegeven in 2007 (29% (helemaal) eens) lijken nog ver weg.

Figuur 7c. Consumentenvertrouwen in boeren wat betreft voedselveiligheid (plus % (helemaal) mee eens).

Het vertrouwen in de boeren is eveneens verder verbeterd ten opzichte van 2015 en 2013. Bijna twee derde (61%) van de consumenten vindt dat boeren voldoende kennis hebben om de veiligheid van voedingsmiddelen te waarborgen, het hoogste percentage over alle partijen heen.

Het vertrouwen in de boeren voor wat betreft het zorgen voor de veiligheid van ons voedsel, de speciale aandacht, eerlijkheid en openheid is de afgelopen jaren dermate toegenomen dat de scores zelfs hoger zijn dan de eerste meting uit 2007. Daar komt bij dat bij alle stellingen voor de boeren veruit de laagste percentages '(helemaal) mee oneens' genoemd zijn.

Figuur 7d. Consumentenvertrouwen in supermarkten wat betreft voedselveiligheid (plus % (helemaal) mee eens).

Het consumentenvertrouwen in supermarkten is over de gehele linie gestegen. Echter zoals reeds eerder aangegeven, daar voorheen naar 'winkeliers' werd gevraagd en sinds de huidige meting naar 'supermarkten', zijn de resultaten onderling moeilijk te vergelijken.

In tabel 3 is te zien dat het vertrouwen op alle aspecten voor alle partijen is toegenomen ten opzichte van 2015. De grootste stijgingen vallen binnen de voedingsmiddelenfabrikanten en in het bijzonder de stelling dat de men eerlijk is over de veiligheid van voedsel (index 139). In 2018 is 18% van de consumenten het '(helemaal) eens' over dit aspect, tegenover 13% in 2015, een relatieve stijging van 5 procentpunt.

Rank	Index		Rank	Index	
		Overheid			Voedingsmiddelenfabrikanten
1	133	Speciale aandacht	1	139	Eerlijk
2	126	Openheid	2	135	Openheid
3	126	Bekwaam in het beheersen	3	126	Speciale aandacht
4	123	Goed zorgen	4	126	Goed zorgen
5	123	Eerlijk	5	118	Bekwaam in het beheersen
6	119	Voldoende kennis	6	110	Voldoende kennis
		Boeren			Supermarkten
1	120	Eerlijk	1	124	Bekwaam in het beheersen
2	119	Goed zorgen	2	124	Openheid
3	119	Openheid	3	123	Goed zorgen
4	119	Speciale aandacht	4	123	Eerlijk
5	110	Eerlijk	5	122	Voldoende kennis
6	108	Voldoende kennis	6	122	Speciale aandacht

Tabel 3. Ranking stellingen op basis van grootste verandering in de mate waarin consumenten de verschillende partijen vertrouwen wat betreft voedselveiligheid, gebaseerd op de index van het percentage '(helemaal) mee eens' van 2018 t.o.v. 2015.

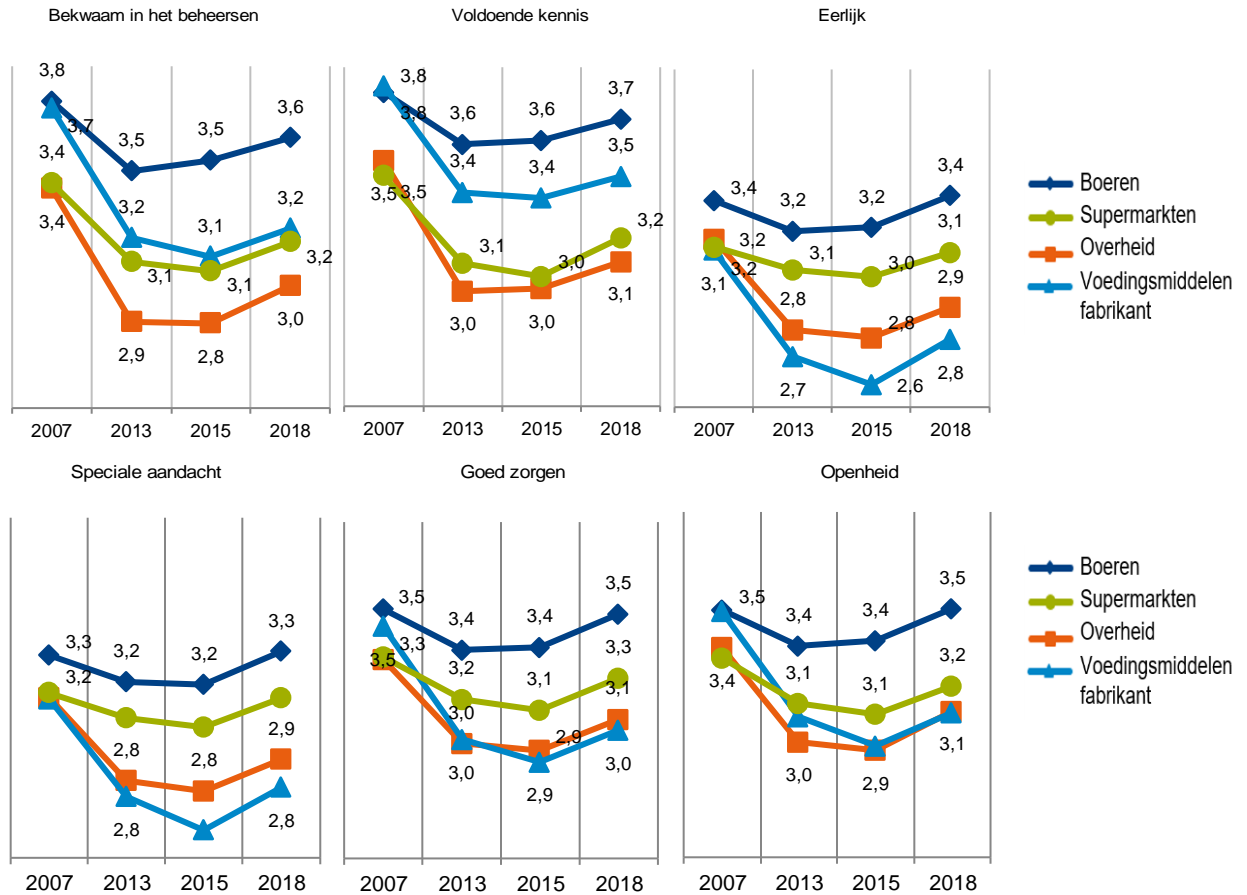
Stellingen:

Bekwaam in het beheersen:

Deze partij is bekwaam in het beheersen van veiligheid van voedsel

Voldoende kennis:
 Eerlijk:
 Speciale aandacht:
 Goed zorgen:
 Openheid:

Deze partij heeft voldoende kennis om de veiligheid van voedingsmiddelen te waarborgen
 Deze partij is eerlijk over de veiligheid van voedsel
 Deze partij heeft speciale aandacht voor de veiligheid van voedsel
 Deze partij zorgt goed voor de veiligheid van ons voedsel
 De openheid van deze partij over de veiligheid van voedsel is voldoende

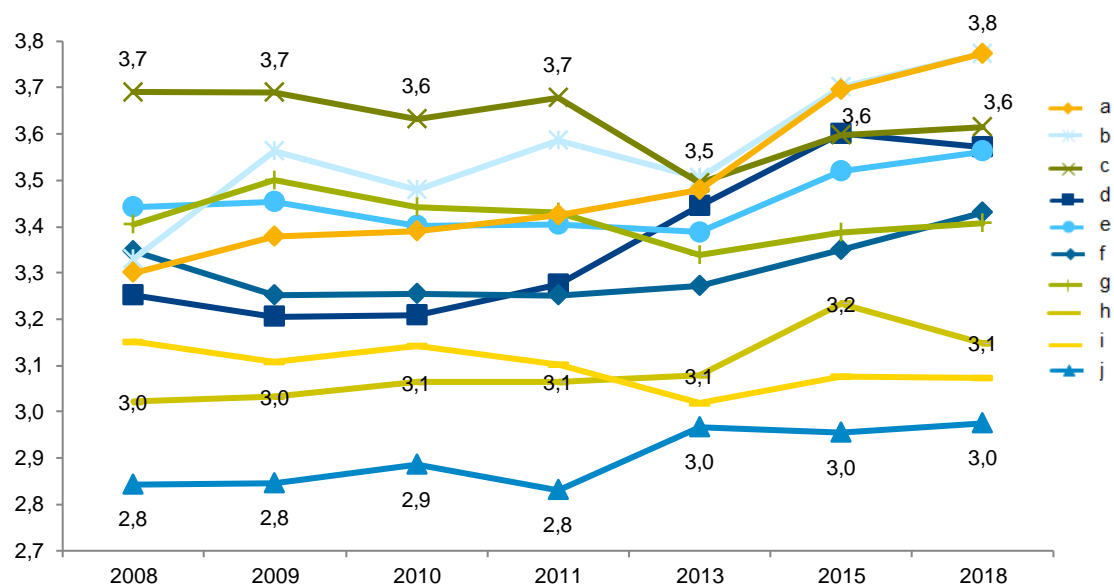

Figuur 7e. Consumentenvertrouwen in verschillende partijen wat betreft voedselveiligheid per aspect

Figuur 7e toont de gemiddelde score op ieder aspect van de verschillende partijen, bij elkaar gerangschikt op aspect over de jaren heen. Hier is nogmaals inzichtelijk gemaakt hoe het vertrouwen op de aspecten zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. De boeren laten op alle aspecten de hoogste scores in consumentenvertrouwen zien. De overheid daarentegen scoort vergeleken met de andere partijen een stuk lager. Vooral op het aspect 'bekwaam in het beheersen van de veiligheid van voedsel' wordt de overheid ten opzichte van andere organisaties laag gewaardeerd. Na 2007 hebben alle partijen fors ingeleverd op het vertrouwen op dit aspect. Het lijkt er nu op dat het herstel is ingezet, maar in de ogen van de consument blijft de overheid nog achter bij andere organisaties en is het vertrouwen van de consument nog niet voldoende terug.

5. Waar maakt de consument zich zorgen over?

Om meer inzicht te krijgen in de specifieke zorgen van consumenten, is aan hen gevraagd in hoeverre zij zich over 17 uiteenlopende zaken zorgen maken. In figuren 8a en 8b staat per onderwerp de gemiddelde score weergegeven van hoeveel zorgen de consument zich hierover maakt (helemaal geen zorgen (1) – heel veel zorgen (5)). Een hoge gemiddelde score betekent dat de consument zich veel zorgen maakt over het betreffende onderwerp.

Figuur 8a. Zorgen van de consument over voeding of de productie van voedingsmiddelen (1/2) (gemiddelde scores op schaal 1 tot 5).

Categorieën:

- De hoeveelheid suiker in voedingsmiddelen
- De hoeveelheid zout in voedingsmiddelen
- Het gebruik van bestrijdingsmiddelen bij het verbouwen van gewassen
- Het gebruik van toevoegingen
- Genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen
- Bacteriën, virussen en parasieten die voedselinfecties kunnen veroorzaken
- De hoeveelheid vet in voedingsmiddelen
- De kwaliteit van informatie op etiketten
- Voedselallergieën
- Gezond eten

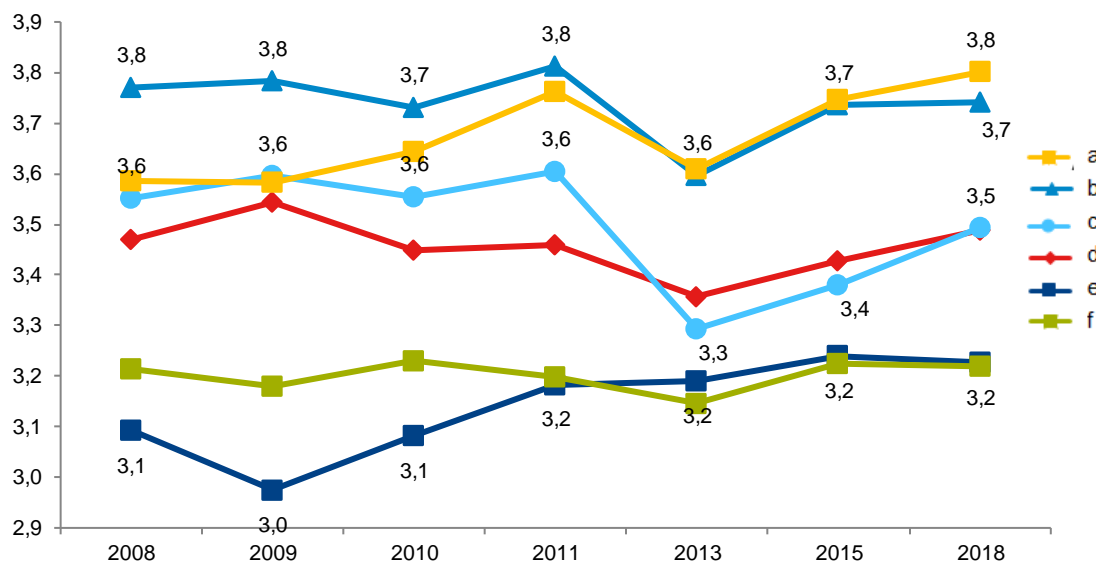
Over het algemeen maken in 2018 meer consumenten zich iets meer zorgen over voeding of de productie van voedingsmiddelen dan in 2015; op veel punten is er een stijgende lijn zichtbaar die al vanaf 2013 is ingezet. Zo zijn de zorgen om de hoeveelheid zout en suiker in voedingsmiddelen in 2018 nog verder gestegen naar het hoogste gemiddelde over alle jaren heen (3.8). De aandacht voor de nadelige effecten van de consumptie van te veel zout en suiker is de afgelopen jaren onverminderd sterk gebleven. Zo zijn er de campagnes van het Voedingscentrum of de Zoutmeter van de Nierstichting. Maar ook populaire health/fitness/lifestyle/foodies blogs en fora besteden veel aandacht aan beide onderwerpen, vooral de suikers en zouten die je ongemerkt binnenkrijgt door kant en klaar geproduceerde voeding.

Ook de zorgen over het gebruik bestrijdingsmiddelen, toevoegingen en genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen zijn onverminderd hoog (3.6), de zorgen over bestrijdingsmiddelen zijn zelfs groter dan in 2013 en zijn bijna net zo groot als in 2011. Er is de laatste tijd weer veel media-aandacht rondom glyfosaat, waarbij nadelige effecten voor de natuur (met name bijenpopulaties) worden belicht, maar ook de gevaren voor volksgezondheid worden beschreven op basis van studies waaruit blijkt dat de stof kankerverwekkend is. De EU blijft

ondertussen een afwachtende houding aannemen voor wat betreft een algeheel verbod op kortere termijn. Al met al draagt dit mogelijk bij aan de toenemende zorgen die consumenten hebben over dit onderwerp.

De zorgen over de kwaliteit van informatie op etiketten zijn daarentegen juist iets afgenomen ten opzichte van 2015 (3.1). Bij de voorgaande meting in 2015 was dit aspect verrassend gestegen, deze stijging zet zich echter niet door en de gemiddelde waardes komen weer overeen met metingen uit voorgaande jaren (3.0).

Wanneer we kijken naar onderwerpen die betrekking hebben dierenconsumptie- en welzijn, maakt de consument zich net als in 2015 het meeste zorgen over antibiotica en hormonen in vlees (zie figuur 8b). De gemiddelde score op zorgen over antibiotica in vlees is in 2018 gestegen naar 3.8. Zorgen over dierziekten en zorgen over de levensomstandigheden van dieren zijn ook weer gestegen ten opzichte van 2015 en 2013 naar 3.5. Dat is mogelijk te verklaren door de inzet van dierenrechtenorganisaties, welke zich inzetten om misstanden bij een groter publiek kenbaar te maken. Zo werden vorig jaar schokkende beelden van mishandelingen in het slachthuis van Tiel (België) naar buiten gebracht, welke veel media-aandacht hebben gekregen. Dierziekten zoals de vogelgriep zijn recent nog geconstateerd bij verscheidene pluimveebedrijven, hetgeen ertoe kan bijdragen dat de zorgen hierover zijn toe genomen.

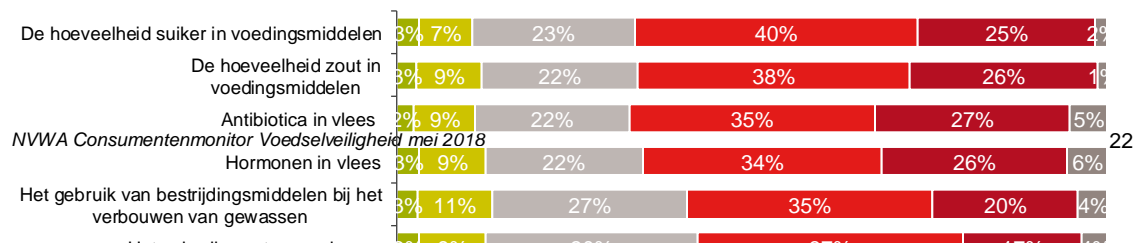
Figuur 8b. Zorgen van de consument over voeding of de productie van voedingsmiddelen (2/2) (gemiddelde scores op schaal 1 tot 5).

Categorieën:

- a. Antibiotica in vlees
- b. Hormonen in vlees
- c. Dierziekten
- d. De levensomstandigheden van dieren bestemd voor consumptie
- e. Het voer dat aan dieren gegeven wordt
- f. De herkomst van producten/dieren

Over de herkomst van producten en dieren maakt de consument zich relatief minder zorgen, de gemiddelde score is nagenoeg gelijk gebleven over alle jaren heen.

Vervolgens is in figuur 9 per item te zien hoe consumenten op deze onderwerpen scoren op een schaal van 'helemaal geen zorgen' tot 'heel veel zorgen'. Hieruit kan afgeleid worden dat bijna twee derde van de consumenten (65%) zich '(heel) veel zorgen' maakt over de hoeveelheid suikers of zout in voedingsmiddelen. In 2013 lag dit percentage voor beide items iets lager (61%). Kijkt men naar de onderwerpen waar men zich relatief (helemaal) geen zorgen over maakt, dan springt vooral gezond eten eruit, bijna een derde van de consumenten maakt zich hier (helemaal) geen zorgen over. Dit is in overeenstemming met de metingen uit voorgaande jaren.

Figuur 9. Zorgen van de consument over voeding of de productie van voedingsmiddelen

Over het algemeen kan worden gesteld dat een aanzienlijk aantal consumenten zich over bepaalde zaken zorgen maakt. Het aantal consumenten dat zich '(veel) zorgen' maakt is in in geringe tot flinke mate gestegen voor alle voedingsmiddelen. Zo maakt 27% van de ondervraagden zich 'heel veel zorgen' over antibiotica in vlees. Uit deze meting blijkt dat gemiddeld bijna de helft (49%) van de consumenten zich over minstens één van deze onderwerpen zorgen maakt, tegenover 47% in 2015. Betere informatievoorziening en striktere regelgeving evenals handhaving zouden bij kunnen dragen aan het afnemen van deze zorgen.

Naast de in figuren 8 en 9 getoonde omvang van de groep consumenten die zich zorgen maakt over bepaalde aspecten, laat tabel 5 een ranking van deze items zien op basis van de grootste relatieve verandering in het aantal consumenten dat zich daar '(heel veel) zorgen' over maakt. Hiertoe is een index berekend van het percentage consumenten dat zich '(heel veel) zorgen' maakt in 2018 ten opzichte van 2015.

Ranking items op basis van grootste relatieve stijging in zorgen					
1	111	Dierziekten	9	103	Genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen
2	110	Bacteriën, virussen en parasieten die voedselinfecties kunnen veroorzaken	10	103	Gezond eten
3	107	De levensomstandigheden van dieren bestemd voor consumptie	11	101	De hoeveelheid vet in voedingsmiddelen
4	106	De hoeveelheid zout in voedingsmiddelen	12	101	Hormonen in vlees
5	106	De hoeveelheid suiker in voedingsmiddelen	13	99	Het voer dat aan dieren gegeven wordt
6	105	Het gebruik van bestrijdingsmiddelen bij het verbouwen van gewassen	14	99	De herkomst van producten/dieren
7	104	Voedsel allergieën	15	98	Het gebruik van toevoegingen
8	103	Antibiotica in vlees	16	93	De kwaliteit van informatie op etiketten

Tabel 5. Ranking items op basis van grootste stijging in de mate waarin consumenten zich zorgen maken gebaseerd op de index van het percentage '(heel veel) zorgen' van 2018 t.o.v. 2015.

Zoals blijkt uit voorgaande tabel laten de zorgen over dierziekten de grootste relatieve stijging zien (index 111). In 2018 maakt ruim 47% van de consumenten zich '(heel veel) zorgen' over dit aspect, tegenover 43% in 2015, een stijging van bijna 5 procentpunt. Zoals eerder aangegeven is er onlangs weer een vogelgriep uitbraak geweest, waardoor dierziekten waarschijnlijk nog vers in het geheugen van de consument staan en zodoende bijdragen aan de zorg hierover.

Bacteriën, virussen en parasieten die voedselinfecties kunnen veroorzaken laten eveneens een grote relatieve stijging zien (index 110). In 2018 maken 47% van de consumenten zich '(heel veel) zorgen' over dit aspect, tegenover 43% in 2015, een toename van ruim 4 procentpunt. Er zijn recent weer diverse voorvallen naar buiten gebracht welke vermoedelijk bij hebben gedragen aan de zorgen omtrent voedselinfecties. Zo werd onlangs bekend dat vleesbedrijven in Brazilië op grote schaal inspecteurs hebben omgekocht om partijen bedorven vlees goed te keuren voor de verkoop (ook voor Nederland). Met chemicaliën werd de stank van het rottende vlees verbloemd. Bovendien werd vorig jaar bekend dat er een gerede kans is dat er Hepatitis E in leverworst zit, afkomstig van varkens.

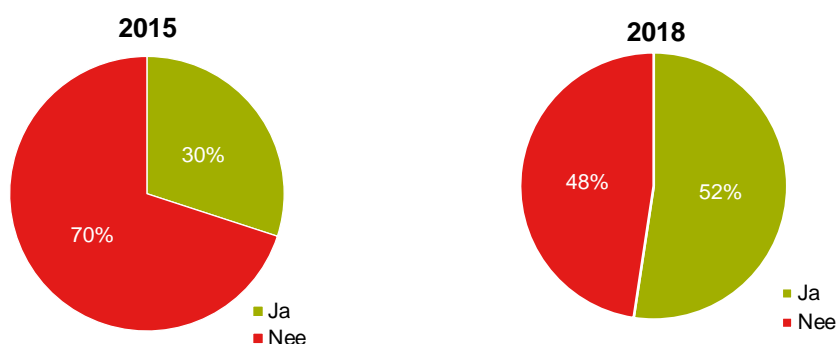
De relatieve stijging van de zorgen over de levensomstandigheden van dieren bestemd voor consumptie (index 107) stijgt met ruim 3 procentpunt van 46% '(heel veel) zorgen' in 2015 naar ruim 49% in 2018. Dierenwelzijn in de meest brede zin is de afgelopen jaren steeds vaker in het nieuws geweest, in zowel televisieprogramma's als via campagnes van dierenwelzijn organisaties, alsmede op internet en sociale media. Er komt steeds meer bewustwording en inzicht over het leven dat dieren hebben voordat deze op het bord van consumenten belanden. Ook met misstanden worden consumenten op deze manier vaker geconfronteerd. Al deze berichtgevingen dragen in zekere mate bij aan de stijging van de zorgen over het dierenwelzijn.

Samenvattend kan worden gesteld dat consumenten zich in toenemende mate zorgen maken over voeding of de productie van voedingsmiddelen. Dit staat in contrast met het eerder geconstateerde toegenomen consumentenvertrouwen in veiligheid van voedingsmiddelen en productgroepen. In algemene zin voelt de consument vertrouwen en tevredenheid over de veiligheid van voedingsmiddelen. Gevraagd naar specifieke aandachtspunten of misstanden dan blijkt de zorg of onrust hierover wel degelijk te bestaan. De consument heeft bijvoorbeeld veel vertrouwen in de productgroep verse groenten en fruit, maar tegelijkertijd spreekt men relatief veel zorgen uit over de toepassing van bestrijdingsmiddelen. Het vertrouwen in de veiligheid van voeding is in de basis wel aanwezig en in 2018 weer wat toegenomen, maar incidenten en (media) aandacht wakkeren de zorg over specifieke aspecten aan. Aan alle betrokken partijen de taak eraan bij te dragen deze zorgen bij consumenten zoveel mogelijk weg te nemen en daarmee het consumentenvertrouwen verder te laten toenemen.

6. Bekendheid incidenten rond voedselveiligheid en vertrouwen

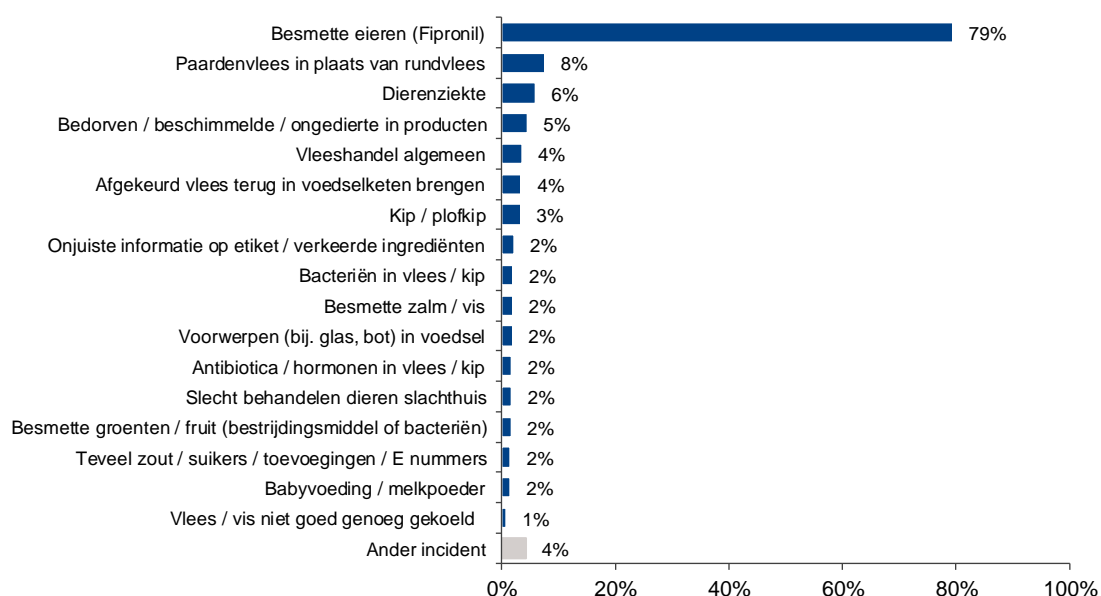
Evenals in de voorgaande meting zijn enkele vragen gesteld met betrekking tot incidenten waarbij de veiligheid van voedsel in gevaar was of het vertrouwen in voedsel is geschonden. Als eerste is aan consumenten gevraagd of zij zich een bepaald incident van het afgelopen jaar kunnen herinneren. Deze herinnering kan gebaseerd zijn op persoonlijke ervaring of op informatie die men via de media heeft verkregen.

In figuur 10 is af te lezen dat meer dan de helft (52%) van de ondervraagden aangeeft zich iets te herinneren van een incident in het afgelopen jaar waarbij de veiligheid van voedsel in gevaar was of het vertrouwen in voedsel is geschonden. In 2015 lag dit percentage nog op 30%. Een verklaring hiervoor is dat het Fipronil schandaal van vorig jaar nog door veel consumenten herinnerd wordt. Fipronil is dan ook veelvuldig in het nieuws geweest. In de periode rondom de meting van 2015 hadden dergelijke grote incidenten zich niet voorgedaan.

Figuur 10. Herinnering van incident van het afgelopen jaar waarbij veiligheid van voedsel in gevaar was of het vertrouwen in voedsel is geschonden (in %).

Aan de consumenten die zich een incident herinneren is vervolgens gevraagd te omschrijven welk incident of welke incidenten zij zich herinneren. Zoals te zien is in figuur 11 is de zogeheten Fipronil affaire, waarbij het giftige bestrijdingsmiddel Fipronil in kippenstallen werd gebruikt en zodoende door de kippen werd opgenomen en in de eieren terecht kwam, bij 79% van de betreffende consumenten spontaan bekend. Naast het welbekende incident met de eieren, is het voedselschandaal van het paardenvlees dat als rundvlees werd verkocht in 2013 nog door 8% genoemd. In 2015 was dit velen malen hoger en werd het nog door 44% van de consumenten genoemd.

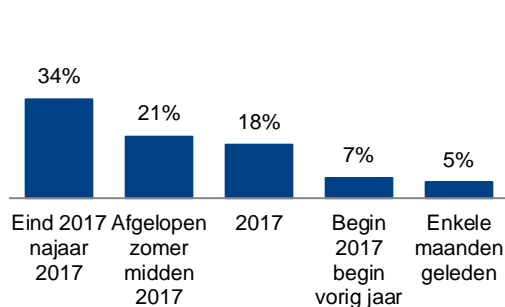
Figuur 11. Herinnering van incident waarbij veiligheid van voedsel in gevaar was of het vertrouwen in voedsel is geschonden (basis: consumenten die aangeven zich een incident te herinneren, in %, open vraag).

Verder geeft 6% van de consumenten aan zich incidenten over dierenziekten te herinneren, zoals de vogelgriep. Ten tijde van het onderzoek was er vogelgriep geconstateerd op enkele pluimveehouderijen waarover berichtgevingen zijn gedaan in het nieuws. Eerder in dit rapport is al beschreven dat de zorgen over dierenziekten relatief hard zijn gestegen ten opzichte van 2015 (zie hoofdstuk 5).

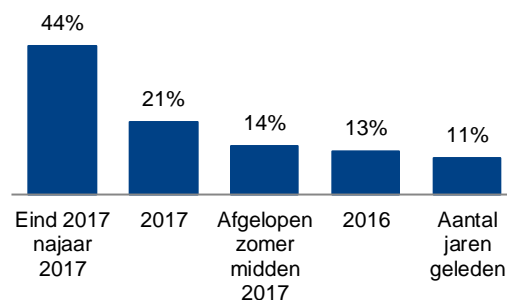
2% van de consumenten benoemt specifiek incidenten die gaan over misstanden in slachthuizen (zoals bijv. in Tiel). Dit percentage lijkt laag, maar opgeteld bij de andere herinneringen met betrekking tot dieren draagt dit toch bij aan de toename van zorgen over de levensomstandigheden van dieren bestemd voor consumptie (zie hoofdstuk 5).

Tot slot is aan de consumenten gevraagd aan te geven wanneer het door hen genoemde incident plaatsvond. In figuren 12 a t/m d zijn voor de 4 incidenten zoals hierboven besproken, namelijk incidenten aangaande eieren, paardenvlees, dierenziekten en als laatste de misstanden in slachthuizen, de top 5 van de meest aangeduide tijdsperiodes weergegeven.

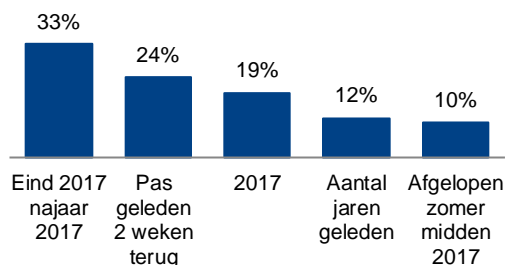
Het eierschandaal gebeurde vorige jaar eind juli, begin augustus en sleepte zich nog enkele maanden voort. De meeste mensen konden dit incident nog goed in de tijd plaatsen. De grootschalige fraude met paardenvlees speelde zich in 2013 af, maar vorig jaar was er wederom een schandaal met een handelaar die zieke paarden liet slachten voor consumptie. Het is dus mogelijk dat zij naar dit of nog een ander incident met paardenvlees refereerden. Hetzelfde geldt voor incidenten die betrekking hebben op dierenziekten, er is heel recent een geval van vogelgriep geweest. De incidenten over de misstanden in slachthuizen zijn echter allemaal vorig jaar gebeurd in de herinnering van de consument. Dat sluit ook wel aan bij het feit dat er afgelopen jaar meerdere slachthuizen in opspraak zijn geraakt.

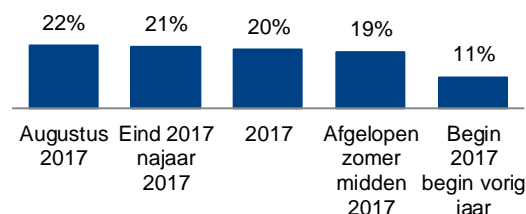
Figuur 12 a. Herinnering tijdsperiode van incident met **eieren** (basis: consumenten die aangeven zich het incident te herinneren, in %, open vraag).

Figuur 12 b. Herinnering tijdsperiode van incident met **paardenvlees** (basis: consumenten die aangeven zich het incident te herinneren, in %, open vraag).

Figuur 12 c. Herinnering tijdsperiode van incident met **dierenziekten** (basis: consumenten die aangeven zich het incident te herinneren, in %, open vraag).

Figuur 12 d. Herinnering tijdsperiode van incident met **slachthuizen** (basis: consumenten die aangeven zich het incident te herinneren, in %, open vraag).